

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

2019

MEPUTSO: 70

NAKO: Diiri tše 2

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 22.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o di badilego. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
3. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Papadi/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Kanegelokopana	(35)
KAROLO YA D:	Theto	(35)
4. Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tšwa dikarolong TŠE PEDI.

KAROLO YA A:	PADI	
	Araba potšišo ya 1 GOBA ya 2.	
KAROLO YA B:	PAPADI/TERAMA	
	Araba potšišo ya 3 GOBA ya 4.	
KAROLO YA C:	KANEGELOKOPANA	
	Araba dipotšišo KA MOKA.	
KAROLO YA D:	THETO	
	Araba dipotšišo KA MOKA.	
5. Diriša lenaneotekolo.
6. Latela ditaelo ka šedi go KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.
7. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
8. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
9. Kakanyo mabapi le taolo ya nako: Šomiša tekano ya metsotso ye e ka bago ye 60 KAROLONG YE NNGWE le YE NNGWE.
10. Ngwala ka bothakga, ka mongwalo wa go balega.

LENANEOTEKOLO

KAROLO YA A: PADI		
Araba potšišo E TEE.		
NOMORO YA POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Kgati ya moditi</i>	35	5
2. <i>Dilo tšela ke batho</i>	35	8
KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA		
Araba potšišo E TEE.		
3. <i>Di šitile Phaahla</i>	35	11
4. <i>Ga le batswadi ba selo</i>	35	14
KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA		
Araba dipotšišo KA MOKA		
5.1 'Le ge o ka nthaka'	18	17
5.2 'O mo tšhabe parapara'	17	18
KAROLO YA D: THETO		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
6.1 'Lefelo le lekgethwa'	18	20
6.2 'Re madimabe bjang'	17	21

LENANEOTEKOLO/LENANEOTSHWAYOTSHWAYO

Dira leswao (✓) go lenaneotekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA POTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	LESWAO (✓)
A: Padi	1.1–1.2 GOBA 2.1–2.2	1	
B: Papadi/Terama	3.1–3.2 GOBA 4.1–4.2	1	
C: Kanegelokopana	5.1 LE 5.2	1	
D: Theto	6.1 LE 6.2	1	

HLOKOMELA: Kgonthišiša gore o arabile dipotšišo go tšwa dikarolong TŠE PEDI fela.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

1.1 SETSOPOLWA SA A

'Badimo ba le lahlile ka mokgwa wo ke sa bonego gore go ka hlwe go thakgega eng. Bušetšang balli tša bona go sešo gwa senyegela pele.'	
'E le ge re ba bušetša eng?'	
'Tšohle tše o le ba amogilego tšona- segolothata dipheko tša bogoši, la se dire bjalo tšekhwi e sa le dinyane.'	5
'Naa ga go ka mokgwa woo o ka re phemelago ka gona, ke gore go tšeiša maletlana a bona phefo?'	
'Sebatakgomo, batho bakhwi ba tloge ba fahletše la mafelelo; tabakgolo ke gore badimo le bona ba re hlanogetše ba ka lehlakoreng la bona, re tloge re hlanogetšwe ke beng ba motse wokhwi.'	10
'Afaeya, tate yo a ntswetšego a ka tloge a ntira ka mokgwa woo?'	
'Ke yena a tlogego a etetše madira ao pele.'	
'Bjale go ka thweng?'	
'Ke fao ke sa tsebego sebatakgomo, eupša bokaone ke go neela morwarrago tšohle ka moka tše o mo amogilego tšona.'	15
Ba Nkgotlelele ba ile go di kwa ba dula gabotse ba di letetše ka tsebo ya ka mokgwa woo ba tlilego go di fetola ka gona, feela ya ba manyami goba lethabo go bona ge Sefatamollo a ile a se nyarele. Fao a bego a le ntshe o be a ititeile sefega a re se se diregago se ka fo direga go ena le gore a dire ka moo ngaka ya gagwe e mo eletšago ka gona ...	20
	[Letl:80–81]

- 1.1.1 Tikologo ya setsopolwa se ke ya sekgale/segologolo. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 1.1.2 Temaneng ya mafelelo tsopola sekapolelo sa oksimorone (Tumelokganetšo). (1)
- 1.1.3 Setsopolwa se se tšweletša Sefatamollo e le motho wa hlogo ye thata. Fahlela ka dintlha TŠE THARO go tšwa setsopolweng se. (3)
- 1.1.4 Moya wo o fokago mo setsopolweng se ke wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)

- 1.1.5 Na molwantšhi wa padi ye ke mang? Fahlela ka lebaka.
Molwantšhi ke moanegwa yo a lwantšhago mogale/mogaleadi ka nepo ya go mo thibela go phethagatša dinepo tša gagwe. (2)
- 1.1.6 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša mohola wa poledišano setsopolweng se. (3)
- 1.1.7 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša thuto yeo re e hwetšago go tšwa setsopolweng se. (2)
- 1.1.8 Akanya ponelopele ya gago mabapi le taelo ya badimo go Sefatamollo ka dintlha TŠE PEDI.
Ponelopele ke kakanyo yeo o bago le yona mabapi le ditiragalo tša sengwalo tšeo di sa tlogo go direga. (2)

LE**1.2 SETSOPOLWA SA B**

'Afa o a tseba gore re go tswetše ge o ilale?'	
'Anthe le be le ntwalela go tla go bapala ka nna? Ka boikokobetšo hle, ntebaleng beng ba ka, go ya gona nka se ke!'	
Ga go potšišo ye e ilego ya ba makatša le go ba hola moko go swana le yeo ya gore: 'anthe le be le ntwalela go tla go bapala ka nna?' Ba ile ge ba e bapetša le phetolo yela ya Nkgotlelele ge a re: 'Nna ke be ke tšeela gore le a itlaišetša, anthe ruri lena le tiišitše; ba ngenega ditho ruri.' Le ge go le bjalo ba ile ba mo hlekesetša ba re:	5
'Tabakgolo ke gore magadi a gago a ka diatleng tša rena, gomme ka segagaborena ga go ka mokgwa woo a ka boelago go bona ka gona.'	10
'Ge go le ka mokgwa woo ga go re selo ka gore ke lena le tla bego le ba gana ka ona.'	
'Le ge re ka re re a a bušetša ba ile go a gana ka la gore seyamošate ga se bowe. Seema seo ga o se tsebe?'	
'Naa mokhwi ke mošate?'	15
'Go šupša feela gore se se diregilego se ka se dirollwe.'	
'Nnaena se nka se bolelago ke gore ka mokgwa woo le nkišitšego ka kgapeletšo gomme ka re go fihla ntshe ka ba moeng o etetše mang, ...'	
	[Letl:100]

- 1.2.1 Efa tswalano ya baanegwa ba ba latelago go ya ka padi ya *Kgati ya moditi*.
(a) Ntlogele le Thibathibetša (1)
(b) Ntlogele le Nkgotlelele (1)
- 1.2.2 Setsopolwa se se tšweletša thulano ya ka ntle. Efa mabaka A MARARO ao a hlolago thulano ye. (3)

- 1.2.3 Tsopola mebolelwana yeo e laetšago tše di latelago:
- (a) Go fela maatla. (1)
  - (b) Seo se diregilego se ka se dirollwe. (1)
- 1.2.4 Ka dintlha TŠE PEDI re alele tiragalo yeo e hlohleleditšego seemo sa ditaba tšeo di lego setsopolweng se. (2)
- 1.2.5 Na o bona maemo a lenyalo la Ntlogele e tla ba a mohuta mang ge a ka dumela go boela bogadi? Tšweletša dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.2.6 Polelo ya batswadi ba Ntlogele ya gore: 'Tabakgolo ke gore magadi a gago a ka diatleng tša rena ...' e utolla eng ka bona? Tšweletša mabaka A MARARO. (3)
- 1.2.7 Na o dumelelana le sephetho sa batswadi ba Ntlogele sa go mo gapeletša go boela bogadi? Thekga karabo ya gago ka dintlha TŠE THARO. (3)

[35]

POTŠIŠO YA 2: DILO TŠELA KE BATHO – MC Mphahlele

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

2.1 SETSOPOLWA SA C

Mukhabudi o ile a ipha motho wa gagwe. Bobedi ba ile ba foša matswele ka metswako ya ona, ba ragana ka meletse bjalo ka ditonki. Mafelelong ba ile ba swarana, ba katana ka maatla. Ntshwanyana e ile ya lahla tšhwaanyana ka lefase, ya mo dula godimo. Basi o ile a nelwa ke pula ya sefako sa matswele a a tšwago go Mukhabudi. Sebakeng sa go namola, bašemane ba be ba ipshina ka go boga mosako wa mahala. Basi o ile a inamolela ka go swara motho wa gagwe ka fase a pinyeletša. Mukhabudi o ile a fofela godimo, a mo gatoga. Mogala Basi o ile a hwetša nako ya go topa maswika le go kitimiša Mukhabudi.	5
Mukhabudi o ile a mo šia, a tšhabela setešeng sa maphodisa. Mahlatse o hweditše papagwe a le gona, a napa a mo anegela tšeo di diregilego le tšeo di hlwago di direga magareng ga gagwe le Basi. Ge e le mahlapa ao a bego a etšwa molomong wa Basi ona o ile a gana tha! Go a boeletša. O be a no fela a re 'gape o be a nthoga ka bomme.' Makhado o be a e lemogile taba yeo a no rapela gore mošemane o tla kgotlelela senna gobane a se na mmagwe.	10 15

[Letl:20]

- 2.1.1 Tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebja. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 2.1.2 Lefokong la bobedi tsopola mohlala wa sekapolelo sa tshwantšhanyo. (1)
- 2.1.3 Setsopolwa se se tšweletša Basi e le ntwadumela. Fahlela ka dintlha TŠE THARO go tšwa tiragatšong. (3)
- 2.1.4 Moya wo o fokago setsopolweng se ke wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 2.1.5 Na molwantšhi go ya ka setsopolwa se ke mang? Fahlela ka lebaka.
- Molwantšhi ke moanegwa yo a lwantšhago mogale/mogaleadi wa padi ka nepo ya go mo thibela go phethagatša dinepo tša gagwe. (2)
- 2.1.6 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng se. (3)
- 2.1.7 Ka dintha TŠE PEDI tšweletša thuto yeo re e hwetšago go tšwa lefokong leo le latelago:
- 'Makhado o be a lemogile taba yeo a no rapela gore mošemane o tla kgotlelela senna ka gobane a se na mmagwe.' (2)

2.1.8 Ponelopele ke kakanyo yeo o bago le yona mabapi le ditiragalo tša sengwalo.

Akanya ponelopele ya gago mabapi le phedišano ya Basi le Mukhabudi.

(2)

LE

2.2 SETSOPOLWA SA D

Morwa Makhado o ile a swara bothata bja go ba ruta. Ba go tšwa Zimbabwe bona ba be ba le kaone ka gore ba be ba tseba Seisimane gabotse, ba bile ba fekeetša Jan. Ka letšatši le lengwe go ile gwa direga taba yeo Mukhabudi a rego o tla ba a ya badimong a sa e gopola. A ka se e lebale. Mosadi wa van Niekerk o ile a bitša mošomi wa go tšwa Mozambique a mo laela go epa molete. O ile ge a le gare 'baase' a mmitša, a mo šupetša go epa wo mongwe. Lesogana le ile la re: '*wat van die Misis se gat?*' O be a ka le fetša! Monna wa Lekgowa a mo kwa ka letswele, a ba a mo lahla fase, a re mola a le fase a mo ragaka ka dieta. Ka go kwa di baba Motšhakane a goeletša ka mokgwa wo a rutilwego ke bašomedi ba kgale, a bitša misisi a re: '*kom help asseblief, ek gaan dood. 'Misisi'*' o ile a tla a mo rapelela, van Niekerk a mo lesa.

5

10

E ile ya re mantšiboa pele ba tšhaiša, van Niekerk a bitša mošemane yola wa Mozambique, yoo a bego a mo file leina le lefsa la Malrose, a mmiletša ka phapošeng ya go bea mabja le ditoropo.

15

[Letl:22]

2.2.1 Efa tswalano magareng ga baanegwa ba ba latelago go ya ka padi ya *Dilo tšela ke batho*.

(a) Mukhabudi le van Niekerk

(1)

(b) van Niekerk le Mashudu

(1)

2.2.2 Setsopolwa se se tšweletša thulano ya ka ntle. Efa mabaka A MARARO ao a hlolago thulano ye.

(3)

2.2.3 Tsopola mantšu ao a laetšago tše di latelago:

(a) Go phala motho

(1)

(b) Go kgopelela tshwarelo

(1)

2.2.4 Ke maikutlo afe a moanegwa ao a tšweletšwago ke tšhomišo ya sekafoko se: 'Ka go kwa di baba ... a goeletša?' Fahlela.

(2)

2.2.5 Ke ditlamorago dife tšeo van Niekerk a ka itemogelago tšona ge a ka tšwela pele go swara bašomi ka tsela ye? Efa dintlha TŠE PEDI.

(2)

- 2.2.6 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša bohlokwa bja moanegi go tšwa setsopolweng se. (3)
- 2.2.7 Tsela yeo van Niekerk a swarago bašomi ba gagwe ka yona ga se ya maleba. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)

[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO YA 3: DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

3.1 SETSOPOLWA SA E

TLHAKOLANE:	(O tagilwe ke kgegeo le lona lethabo) A! Namele! Ke motšita yola. Re šomišana le yena go tše ntši. Ke yena moeletši wa rena, mohlhli mogwera yo mogolo. Monna yola o na le sephiri; ge re re a se botše motho, a ka se dire; ge re re a dire, o a dira. O a tseba le yena gore go tše dingwe a ka se kgone go gana.	5
MOKHUŠA:	Ke sa lebale, mong wa ka, go na le tšhelete yela o ilego o tla fa Namele lehono gore a yo e boloka toropong pele ba tswalela. Ke be ke re yo Tlhakolane a name a mmitše, o mo fe, pele o sepela.	10
MAŠUTŠA:	O a rereša, ke be ke lebetše ka lebaka la go ipshina mo ga rena. Monna, Tlhakolane, e re tabogi! O bitše Namele a tle ka mo.	
TLHAKOLANE:	Ke a le leboga. Re tla le thuša ka mehla gomme le se re felele pelo hle. (O a tšwa.)	15
MOKHUŠA:	Ke nyaka gore pele Tlhakolane a botša ba bangwe ba bohale bjalo ka boMatšhatšha le boLefagwana, ya ba re šetše re rarile yola Namele gore ba hwetše le yena a re bolela gabotse.	
MAŠUTŠA:	Ke go lemogile. Ga o bone ge ke no dumela gore a bitšwe ke ntše ke tseba tšhelete e se gona?	20

[Letl. 76]

3.1.1 Kgetha tihalošo ya maleba go tšwa KHOLOMONG YA B o e nyalantšhe le leina go KHOLOMO YA A. Ngwala fela tihaka (A–D)

KHOLOMO YA A		KHOLOMO YA B	
(a)	Mašutša	A	morutwana
(b)	Mokhuša	B	morutiši
(c)	Tlhakolane	C	hlogo ya sekolo
(d)	Namele	D	motlatšahlogo ya sekolo
		E	hlogo ya Lekgotlataolo la sekolo

(4 x 1) (4)

3.1.2 Tsopola dilo TŠE THARO tšeo di laetšago gore tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebja. (3)

3.1.3 Na ke moya ofe wo o fokago mo setsopolweng se? Fahlela. (2)

- 3.1.4 Tšweletša semelo sa Namele o be o fahlele karabo ya gago. (2)
- 3.1.5 Na tiragatšo/terama ye e ka bapalega sefaleng? Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 3.1.6 Kgegeo yeo e tšweletšwago ke poledišano ya Mašutša le Tlhakolane go ya ka setsopolwa se ke efe? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.1.7 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša molaetša wa papadi ye. (2)

LE

3.2 SETSOPOLWA SA F

NAMELE:	Ke lebogile, a re yeng bagešo. (<i>Ba sepela mmogo, gomme Namele o biletša Monawa le Lefagwana ka thokwana.</i>) Ke a le kgopela hle bana bešo, le thekgeng kgopelo ya rena kua pele go hlogo ya sekolo hle.	
LEFAGWANA:	(<i>O fetše pelo</i>) Polelo ya gago ga ke e kwešiše ka gore ga re tsebe gore re biletšwa eng le gore a ke eng seo se go tšhošago mabapi le sebiletšwa.	5
MONAWA:	A barutwana bona ba tla reng ka rena ge re hwenahwena le motšita yo wa mathaithai?	
LEFAGWANA:	Hai! A re sepeleng hle. Gape ga gwa swanela gore hlogo ya sekolo a dule nako ye telele a letile barutwana. Go no swabiša ka gore boNamele ke barutiši ba go ganana le go gola le boikarabelo.	10
NAMELE:	A re di tlogele, re tsene ka mo go hlogo. (<i>Ba a tsena, gomme ba theeletša sebiletšwa.</i>)	15
MAŠUTŠA:	Tshipi ya gore sekolo se tsene e kgauswi le go lla, ka gona re se senye nako. Bana ba ka le bitšwa ke nna, mangwalo ke a, a baleng, gomme le mpotšeng gore le reng ka ona.	
MONAWA:	Thobela hlogo, ke a leboga, a re badišaneng, wena Lefagwana, Tlhakolane le Motšhatšha. (<i>Ba bala mmogo, gomme ba a fetša</i>) Re feditše mong waka, gomme ke bona a ngwadilwe gabotse ka mo go kgotsofatšago. Ga ke tsebe gore ba bangwe ba reng.	20

[Letl. 45]

- 3.2.1 Tsopola polelo yeo e laetšago gore maitshwaro a Namele ga a laetše e le motho yo mogolo. (1)
- 3.2.2 Ngwala ditšhupasefala tšeo o ka di ngwalago go tšweletša maikutlo ao a lebanego le polelo ya (a) le ya (b).
- (a) Lefagwana: 'Hai! A re sepeleng hle ...' (1)
- (b) Motšhatšha: 'Hlogo re a leboga,' (1)

- 3.2.3 Go ya ka papadi ye, lefoko le le fošagetše. Le phošolle ka go lokiša mo e sego nnete.
Lengwalo leo go bolelwago ka lona setsopolweng le ngwadilwe ke Theepe. (1)
- 3.2.4 Ka dintlha TŠE THARO efa mabaka ao a hlohleleditšego barutwana go ngwala lengwalo le. (3)
- 3.2.5 Na dipolelo tša Namele setsopolweng se di tšweletša maikutlo a mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 3.2.6 Poledišano e bohlokwa papading. Tšweletša mehola YE MERARO ya poledišano. (3)
- 3.2.7 Molwantšhwa wa papadi ye ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 3.2.8 Go ya ka papadi ye na o bona Lefagwana e le lekgarebe leo le ka bago moetapele wa ka moso? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE THARO. (3)
- [35]**

POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – F Mothupi

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

4.1 SETSOPOLWA SA G

MOLOKI:	Go bjalo, Morena Setongwane. Yo mohumagadi wa gago (o šupa Nkareng) o tliile kua gae maloba a mpotša gore ga le phedišane gabotse ka mo gae.	
SETONGWANE:	(Go Nkareng) Oo, o tšama o bolela ka nna mo motseng wa Motetema, Nkareng?	5
NKARENG:	Aowa hle tatagoPulane, ke be ke no hlalošetša yo Moruti ka ga seemo sa ditaba ka mo lapeng le.	
SETONGWANE:	(O lebelela Moloki ka bogale) Moruti! Ge o nyaka go kwana le nna o tlogele go šunyašunya nko ya gago ditabeng tša lapa la ka.	10
NKARENG:	(O a ithapeletša) Aowa tatagoPulane, a ga o tlogele Moruti a hlaloša?	
SETONGWANE:	Wena tswalela molongwana wo wa gago wa go nkgal! O kwele mang a re ke swanetše go laolwa ke barutinyana ba ba lena ka mo ga ka?	15
NKARENG:	Aowa hle Setongwane, ke kgopela gore o ...	
SETONGWANE:	(Go Moloki) Wena mokgalabjana wa sutwana ya go šošobana, le tlwaetše go tšama le tsenatsena ditabeng tša malapa a batho, a ke re?	
MOLOKI:	(Ka boikokobetšo) Ga go bjalo, Morena Setongwane.	20
SETONGWANE:	(Ka pefelo) Wena Moloki, o tlogetše mosatšana yola wa gago wa ditšhubaba o nyaka go tšea yo wa ka?	
MOLOKI:	Ga go bjalo Setongwane, nna ke no duma go bona bana ba Modimo ba phela gabotse ka malapeng a bona.	

[Letl. 38–39]

4.1.1 Laetša tswalano ya baanegwa bao ba latelago go tšwa KHOLOMONG YA A le KHOLOMONG YA B.

KHOLOMO YA A		KHOLOMO YA B	
(a)	Moloki	A	mmago Pulane/mosadi wa Setongwane
(b)	Setongwane	B	malome wa Nkareng
(c)	Nkareng	C	moruti kerekeng
(d)	Pulane	D	tatago Pulane/monna wa Nkareng
		E	ngwana wa Nkareng

(4 x 1) (4)

4.1.2 Tsopola dintlha TŠE THARO tšeo di laetšago gore tikologo ya tiragatšo ye ke ya sebjalebjale. (3)

- 4.1.3 Ke moya ofe wo o fokago setsopolweng se? Fahlela. (2)
- 4.1.4 Na tiragalo ya setsopolwa se e tšweletša Setongwane bjalo ka motho wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.1.5 Papadi ye e ka bapalega sefaleng. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 4.1.6 Ke maikutlo afe ao a go aparelago mabapi le maitshwaro a Setongwane setsopolweng se? Fahlela. (2)
- 4.1.7 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša molaetša wa terama ye. (2)

LE

4.2 SETSOPOLWA SA H

NKARENG:	O re molato ke eng mola molato e le wena, Setongwane?	
SETONGWANE:	(O a imakatša) Molato ke nna ka eng bjale?	
NKARENG:	Ke go kgopetše makga a mantši gore o tlogele go rekiša bjala, eupša ga o nyake go theeletša. Bjale bona, ngwana šo o šetše a nagana le go yo dula kua ga makgolwagwe gore a kgone go tšwela pele ka sekolo go se se se mo šitišago.	5
SETONGWANE:	Ga se gore ke gana go tlogela kgwebo ye ya bjala mogatšake, ke no ba ke gapeletšwa ke gore na ge nka e tlogela ke tlo le fepa ka eng?	10
NKARENG:	Go na le dilo tše ntši tše o ka re fepago ka tšona ntle le go rekiša bjala bjo.	
SETONGWANE:	Bjala bo tliša mašeleng ka pela mogatšake. E! Ebile ke nyakile ke lebala.	
NKARENG:	O nyakile o lebala eng bjale?	15
SETONGWANE:	Ke nyaka go go laetša gore bjala bo dira tšhelete ya go bonala bjang. (O ntšha mokotlana wa tšhelete gomme o ntšha tšhelete ya mahlare) A tšhelete ye o a e bona?	
NKARENG:	(O bona tšhelete gomme o a tšhoga) Aowa Setongwane, tšhelete ye ntši ka tsela ye e tšwa kae?	20
SETONGWANE:	Ke mašokotšo a go rekiša bjala mogatšake. E sa le ke thoma go rekiša bjala ke fela ke bea bonnyane kua polokelong. Bjale lehono ke itše ke yo e tšea gore wena le Pulane le bone se le ka yago la se reka.	

[Letl. 58–59]

- 4.2.1 Go tšwa go polelo ya 2 ya Setongwane setsopolweng se, tsopola lentšu leo le laetšago gore ntle le thekišo ya bjala Setongwane a ka se kgone go hlokomela lapa la gagwe. (1)
- 4.2.2 Ngwala ditšhupasefala tšeo o ka di ngwalago go tšweletša maikutlo ao a lebanego le polelo ya (a) le ya (b).
- (a) NKARENG: 'O re molato ke eng mola molato e le wena?' (1)
- (b) SETONGWANE: 'Bjala bo tliša mašeleng ka pela mogatšake ...' (1)

- 4.2.3 Go ya ka tsebo ya gago ya terama ye, na polelo ya Setongwane ya gore o hweditše mašokotšo ka go rekiša bjala ke nnete? Fahlela karabo ya gago. (1)
- 4.2.4 Go ya ka tsebo ya gago ya papadi ye, efa mabaka A MARARO ao a dirilego gore Setongwane a fe mosadi wa gagwe tšhelete. (3)
- 4.2.5 Na maikutlo a Nkareng go ya ka setsopolwa se ke afe? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.2.6 Poledišano e bohlokwa mo dingwalweng. Tšweletša mehola YE MERARO ya poledišano mo papading ye. (3)
- 4.2.7 Molwantšhwa wa papadi ye ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.2.8 Go ya ka wena o bona Setongwane e le tate wa makgonthe? Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIKANEGELOKOPANA**POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

5.1 'LE GE O KA NTHAKA' – MJ Tautsoala**SETSOPOLWA SA I**

Mathintha o sale a tsepelela Mahlomola ka mahlong a sa buše mahlo ... Gatee fela Mathintha a be a bolela mantšwana a:

'E bago maraga a o a dirago ka mo lapeng le la ka ke a mohuta mang? O tloga o nnyaditše a ke re? O gopola gore motse wo wa ka ke wa mašoboro le mathumaša eye!' Ke re o be a betše, a fufula bogale bjalo ka tau. 5

'Tate hle, ke phošo. Ke no bona e šetše e diregile. Aowi, hle! Ntshwarele, ga nke e senya e sa agela rrawešo.' Gwa fetola Mahlomola a tšhogile moo e bilego a be a roromela šegong bjo bja go fiša.

'O duletše gore rrawešo rrawešo. Ke rrago nna? Mola ke re ke tla go phutha wa phuthaga, o dira ditšhilatšhila ka lapeng la ka! O dira dilo tšeo di dirwago ke rrago yo ke sa mo tsebego. Bjale lenkgeretla leo o nago nalo ke la ga mang goba ke mang?' Ge a botšiša a ilale o be a hlabile lešata leo le bego le ekwa le ke mofeti wa tsela. 10

'Aowi! Ke a kgopela hle rrawešo! Se mpefelele ka tsela ye. Ke a bona gore ke dirile phošo. Ke a go rerešetša rrawešo!' 15

'O mpotša ditšiebadimo fela. Wena o swanetšwe ke go ntšwela motse. Ka mo lapeng la ka ga ke sa go nyaka le gatee.'

[Letl. 87]

- 5.1.1 Efa lefelo leo ditiragalo tša setsopolwa se di diragalago go lona. (1)
- 5.1.2 Efa oksimorone (mantšu ao a laetšago kganetšano) go tšwa setsopolweng se. (2)
- 5.1.3 Go tšwa setsopolweng se tsopola mebolelwana YE MEBEDI yeo e laetšago gore Mathintha o be a befetšwe kudu. (2)
- 5.1.4 Mongwadi o tšweletša Mahlomola e le motho wa boikokobetšo le tlhompho. Tsopola dintlha TŠE PEDI go netefatša se. (2)
- 5.1.5 Ke kgopolo efe yeo e tšweletšwago ke mantšu a Mathintha ge a re: 'Bjale lenkgeretla leo o nago nalo ke la ga mang goba ke mang?' Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.1.6 Moya wo o fokago setsopolweng ke wa mohuta mang? Fahlela. (2)

- 5.1.7 Ka dintlha TŠE THARO tšweletša bohlokwa bja poledišano setsopolweng se. (3)
- 5.1.8 Re alele maikutlo a gago o be o a fahlele mabapi le polelo ya Mathintha ya gore:
'... o dira ditšhilatšhila ka lapeng la ka! O dira dilo tšeo di dirwago ke rrago yo ke sa mo tsebego.' (2)
- 5.1.9 Ge o be o le Mathintha ke eng seo o bego o ka se dira mabapi le seo se dirilwego ke Mahlomola? Falela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

5.2 'O MO TŠHABE PARAPARA' – M Mamabolo
SETSOPOLWA SA J

Tša tšatši la tsheko di swerwe, mokgalabje a be a fenya Mampara wa go ikemela ka noši ... Mampara le yena ka go se tšhogatšhoge thoboro yeo monna wa mohumi a bego a mo šupile ka yona, a ikarabela ka seporo sa mantšu.

'Ge ke sa phela gona nka se tsoge ke itebaditše pholo ya ka. O tla re ge o re ke dipitsi wa bona ka mebala.' 5

Gona fao go napile gwa tsoga ntwā ya mahlomahubedu.

Mokgalabje Sethekhu o napile a kokonya Mampara hlogo ka bokamorago bja sethunya seo, monna a gana go topelwa ke bofšega. Ba rile mola ba swanetše gore ba solelane tša ka diatleng tša bona gabotse, banna ba bangwe bao ba bego ba le kgauswi ba ba lamola. Sethekhu a be a gwataka a lebile seboba sa gagwe, a bile a se kgotla go nkgā thaere. Mokibelong wa yona beke yeo ya gore mokgalabje Sethekhu a phonyokga diatla tša kgolego le morwa wa gagwe, morwedi wa gagwe wa go latela Kgokološane o napile a fišafiša. Ba re ba sa re ke go fišafiša batho ba kgobe, maoto a thoma go rokologa le go tšwa diphotophoto tša madi. Ba rile ge ba re ba rwalela ngwana sepetlele, ba palelwa ke go diša ge ba nyako tamiša difero tša sepetlele. Hlogo yeo ya Bahlaloga e fihlilwe, gwa šala semaka bathong. 10 15

[Letl. 210–211]

- 5.2.1 Nyalantšha baanegwa go tšwa KHOLOMONG YA A le ditiro tša bona KHOLOMONG YA B.

KHOLOMO YA A		KHOLOMO YA B	
(a)	Khazoro	A	o paletšwe ke go rarolla molato
(b)	Kgoši Mafošā	B	o bone lehodu
(c)	Mampara	C	o humile e bile ke lehodu
(d)	Setheku	D	o rata go lla
		E	o lobišitšwe kgomo

(4 x 1) (4)

- 5.2.2 Efa tswalano ya baanegwa ba ba latelago:
- (a) Khazoro le Mampara (1)
- (b) Sethekhu le Kgokološane (1)
- 5.2.3 Lefokong leo le latelago tsopola lentšu leo le laetšago thulano ya ka ntle.
- 'Mokgalabje Sethekhu o napile a kokonya Mampara hlogo ka bokamorago bja sethunya ...' (1)
- 5.2.4 Kgetha karabo ya maleba. Kanegelokopaneng ye ya *O mo tšhabe parapara*, Sethekhu o tšwelela e le molwantšhi goba molwantšhwa? Fahlela ka mabaka A MABEDI. (3)
- 5.2.5 Ka dintlha TŠE THARO go tšwa kanegelokopaneng ye, tšweletša tema yeo e kgathwago ke moanegi. (3)
- 5.2.6 Hlaloša molaetša wo o tšweletšwago ke seema se:
- 'O tla re ge o re ke dipitsi wa bona ka mebala'. (1)
- 5.2.7 Ka dintlha TŠE THARO ahlaahla matseno a kanegelokopana ye go ya ka dinyakwa tša kanegelokopana. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe****POTŠIŠO YA 6**

Araba dipotšišo KA MOKA.

6.1 Bala sereto se sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

LEFELO LE LEKGETHWA – BMT Makobe

- 1 Apola diaparo
- 2 Rola dieta
- 3 O šale o le pshenene
- 4 O itokišetše leeto la sammaruri!

- 5 Ga go tsene lenyatšo lefelong le,
- 6 Ga go kokote lehufa lefelong le,
- 7 Ga go gwante tshele lefelong le,
- 8 Ga go tshetshethe maroga lefelong le.

- 9 Ke lefelo le lekgethwagadi!
- 10 Re tsena re hwidinya matsogo,
- 11 Dithoto tša lefase morago re tlogetše,
- 12 Ke lefelo la bodutu bja matšobatšoba.

[Letl. 69]

- 6.1.1 Kgetha karabo ya maleba. Sereto se ke thetotumišo goba thetotsholo? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 6.1.2 Ka dintlha TŠE THARO efa sebopego sa ka ntle sa sereto se. (3)
- 6.1.3 Tsopola go tšwa TEMATHETONG YA 1 le YA 3 mantšu ao a hlalošago tše di latelago:
- (a) Go se apare selo. (1)
- (b) Go se sware selo. (1)
- 6.1.4 Hlaloša kgopolo ye e tšweletšwago ke mothalotheto wa 4 le wa 11. (2)
- 6.1.5 Laetša mehuta YE MEBEDI ya poeletšo TEMATHETONG ya 2, o be o fe le mohola wa yona. (3)
- 6.1.6 Na ke leswao lefe leo le šomišitšwego mothalothetong wa 4 le 9? Efa mohola wa lona. (2)
- 6.1.7 Maikutlo a gago ke afe go ya ka THEMATHETO ya 2? Fahlela. (2)
- 6.1.8 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla molaetša wa sereto se. (2)

LE

6.2 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

RE MADIMABE BJANG! – OK Matsepe

- 1 Ra belega a tloga,
2 Mohlatlami le yena a re amoga –
3 Mmagobanake, tlogela go riboga.
- 4 Tše kae dihlogo ke tše di fihliwego
5 Mola a bogadi maina o a filwego?
6 Tswala ya rena ke ye e fahlilwego.
- 7 Go nkalela itesetše o lekile,
8 Mafotwana ga a ntshe go padile;
9 Mebele ya rena e bile e lapile.
- 10 E lego re šetšwe ke mang morago,
11 Yoo ka tulamešidi a re rothothago?
12 Tefo go e nyaka a e be se a se dirago!
- 13 Le homoletše eng, lena badimo,
14 Ge le sa mmege le batametše legodimo?
15 Sa ka sello se fihlišeng go Modimo.
- 16 Ge le sa rate, le gona lesetšang,
17 Nna ga go sa le se se mmakatšang,
18 Ke tla ba yo ke ikhomotšang.
- 19 Didimo go le hlabela nka se hlwe,
20 Go nkholela selo ga le hlwe,
21 Gobane ya ka peu le re e lahlwe.
- 22 A lena maina ke tla a reela mang,
23 Go tseba lena le mang le mang
24 Go ba segagaborena e sego sa ga bomang?
- 25 Seji sa lapa la ka ritaganya Mong wa ka,
26 O tla khunamela ke ba mang mmogo le ba ka
27 Ge ka la mongangapane go tšwaletšwe la ka?

[Letl 43–44]

- 6.2.1 Tsopola methalotheto YE MEBEDI TEMATHETONG YA 1 ye e laetšago gore bana ba hlokošetše ka go latelana. (2)
- 6.2.2 Laetša kelelohalo TEMATHETONG ya 2 le ya 8. (2)

- 6.2.3 Kgetha tlhalošo ya maleba go tšwa KHOLOMONG YA B o e nyalantšhe le mebolelwana go KHOLOMO YA A.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) ... go riboga	A Tše di bolokilwego
(b) ... tše di fihlilwego	B Go ithwala/Go ima
(c) ... go le hlabela ...	C Go hlokofala
	D Go phasa badimo

(3 x 1) (3)

- 6.2.4 Laetša mohuta wa morumokwano TEMATHETONG YA 1 le ya 3 o be o fe mohola wa wona. (2)

- 6.2.5 Laetša sešura TEMATHETONG YA 6 o be o fe le mehola YE MEBEDI ya sona. (3)

- 6.2.6 Seretong se go foka moya wa mohuta mang? Fahlela. (2)

- 6.2.7 Ka dintlha TŠE THARO efa magato ao o bego o ka a tšea ge o be o ka ikhwetša o le maemong a moreti a go se be le bana. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70